

Izbaja vsak dan razen sobot, nedelj
in praznikov.
Issued daily except Saturdays,
Sundays and Holidays.

Cena lista je \$6.00

Entered as second-class matter January 16, 1933, at the post-office
at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879.

CHICAGO, ILL., PONDELJEK, 3. JUNIJA (JUNE 3), 1940

Subscription \$6.00 Yearly

STEV.—NUMBER 108

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1108, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

Nemci vrženi nazaj v bitki za posest Dunkirka

Hitlerjevi letalci ponovno napadli mesta v južni Franciji. Vojni minister Eden izjavil, da so se štiri petine angleške armade rešile iz pasti. Predstavnik francoske oborožene sile pravi, da je izdajstvo omogočilo nemške militaristične uspehe v Belgiji. Nemci izgubili pol milijona vojakov v bitkah z zavezniki

PARIZ, 3. jun.—Neprijetni napori nemške infanterije, da iztrga Dunkirk, pristaniščno mesto ob Rokavskem zalivu, iz rok zaveznikov, so se izjalovili na več črti. Vojski, brodeči do pasu v vodi in blatu, so uprizorili več napadov na zavezniške pozicije, so bili vrženi nazaj z velikimi izgubami. Francoski krogi trdijo, da je Hitler vrgel petnajst divizij, okrog 200.000 mož, na to bitko. Nemški težki topovi rušajo krogle na Dunkirk ne-restanto.

LONDON, 3. jun.—Prvo uradno poročilo o umiku angleške armade iz Dunkirka, Francija, je objavil sinoči vrhovni minister Anthony Eden. V svojem govoru po radiju je izjavil, da so štiri petine angleške armade srečno soplele na angleška tla.

BERLIN, 3. jun.—Nemški letalci so ponovno napadli z bombami Marseilles, Lyons in druga mesta v južni Franciji. V prvem napadu v soboto so bombe ubile najmanj 46 oseb, 30 v Marseillesu, in ranile čez sto ljudi. Bombe so poškodovale tudi železnico, ki spaja Marseilles z Lyonsom, in topile angleški tovorni parnik, naložen z bombažem, v marseillski luki.

Pariz, 1. jun.—Predstavnik francoske armade je izjavil, "da so bili nemški militaristični uspehi v Belgiji direktna posledica izdajstva. Ako ne bi bilo izdajstva, se bi mi še vedno borili na črti ob Albertovem kanalu."

On je omenil incident, ko je samo eden vojaški častnik vedel, kako je treba ustiliti most čez Albertov kanal, katerega so Hitlerjeve kolone prekoralele in potopile v zasedle utrdbе. "Čudno mi sliši, da je samo eden častnik, poveljnik grupe 50 mož, vedel, kako se požene most v zrak, vendar je to resnica," je rekel predstavnik armade. "Izdajstvo je očitno in o tem ne more biti nobenega dvoma."

Francoski tanki čitljivo drugo angleško armado, formirano v Franciji, in napadajo Nemce na fronti ob reki Sommi. Počistili so se sektor pri Abbevillu in francoska oborožena sila zdaj kontrolira vsa bojna črta na južni strani reke. Abbeville, ki leži na severni strani reke, je še brez gospodarja.

Francoske čete so ujele na stotine Nemcev v operacijah v tem sektorju in zasegle veliko količino orožja, bomb in drugega bojnega materiala. Napol uradna časopisna agentura Telefrance poroča, da so Nemci od 10. maja, ko so invadirali Holandsko, Belgijo in Luksemburško, izgubili 500.000 vojakov. Ta izguba je zapisana v avtentičnih nemških dokumentih.

Italijanski žurnalisti zapuščajo Pariz. Minister za informacije dejal, da to morda ne pomeni, da je vojna med Italijo in zavezniki neizbežna, lahko pa to pomeni, da bo odločitev padla v nekaj dneh.

London, 1. jun.—Izmučeni ostanki angleške armade, ki se borijo v severni Franciji proti Nemcem, prihajajo v neko angleško luko na krovih velikih parnikov in malih ladij. Najmanj 130.000 vojakov je doseglo na domača tla v zadnjih dneh. Poleg angleških čet so dospeli v Anglijo tudi francoski in belgijske čete. Na tisoče vojakov še čaka v Dunkirk-

Jugoslavija potrdila pakt z Rusijo

Izvoz blaga
v Nemčijo povečan

Belgrad, 1. jun.—Zveza med Jugoslavijo in sovjetsko Rusijo je bila ojačana na privatni konferenci med regentom Pavlom in sovjetskim poslanikom Vasilijem Lavrentijem. Konferenca je sledila formalni ratifikaciji trgovinske pogodbe med državama.

Istočasno je Jugoslavija podpisala trgovinsko pogodbo z Nemčijo, ki zagotavlja slednji polovico vsega izvoza jugoslovanskega blaga. To pomeni, da bo Jugoslavija pošljala Nemčiji desetkrat večjo količino blaga nego Rusiji.

Tu prevladuje mnenje, da se je nevarnost napada na Jugoslavijo s strani Italije zmanjšala s sklenitvijo trgovinskih paktov z Rusijo in Nemčijo. Danes so se sestali na ekonomski konferenci v Belgradu predstavniki Balkanske antante, ki jo tvorijo Jugoslavija, Rumunija, Grčija in Turčija. Od konference se ne pričakuje posebnih uspehov z ozirom na povečanje trgovine med temi državami.

Izločitev snovi U-235 naznanjena

Znanstvena revija
bo orisala proces

New York, 1. jun.—Nova metoda, ki pospeši izločitev nedavno odkrite tvarine, ki je dobila ime U-235, bo omogočila praktično porabo tega vira silne energije. Zavedno naznanilo bo podal neki švedski znanstvenik, Nature, angleška znanstvena revija, pa bo orisala proces.

Snov U-235, kemični dvoječek uranija, je bila odkrita pred nekaj tedni. Ta ima silno moč kot gonilna sila. Energijo sprošča v obliki pare, ako je pod vodo.

Profesor Wilhelm Krasny-Ergen od instituta Wenner-Graensa v Stockholmu je izumil proces, ki pospeši izločitev snovi U-235 iz uranija 10.000-krat, pravi Nature. Dosedanji proces izločevanja je bil silno počasen. Po metodi švedskega profesorja bo en funt nove tvarine izločen v štirih dneh in morda še v krajšem času. Funta predstavlja energijo treh milijonov funtov gasolina.

Konvencija ameriške komunistične stranke

New York, 1. jun.—Na konvenciji ameriške komunistične stranke so voditelji poročali, da stranka izdaja 196 listov in publikacij v New Yorku in drugih mestih. Pred dvema letoma je število publikacij znašalo 82. Drugo poročilo se je glasilo, da je stranka prispevala \$18.000 v zadnjih dveh letih nemški komunistični stranki za financiranje borbe proti Hitlerjevemu režimu. Samo v zadnjih šestih mesecih je poslala nemškim komunistom \$5000. Bivši demokratski kongresnik J. O'Connor, nasprotnik Rooseveltovega "new deala", je naznanil, da bo zahteval injukcijo na sodišču, da ustavi govore voditeljev komunistične stranke po radiju.

Stavka ladjegradniških delavcev

Gradnja bojnih
ladij ustavljena

KEARNEY, N. J., 3. jun.—Delavci, ki so nastavkali v ladjedelnicah Federal Shipbuilding & Drydock Co., so se izrekli z glasovanjem za vrnitev na delo. Večina se je že vrnila na delo, ostali pa se vrnejo danes.

Kearney, N. J., 1. jun.—John Dempsey, predsednik krajevne unije Maritime & Shipworkers of America (CIO), je pozval 8000 delavcev, uposlenih v tu-kajšnji ladjedelnici Federal Shipbuilding & Drydock Co., v stavko, ker je kompanija odbila zahtevo glede zvišanja plače 10 centov na uro.

Stavka, ki se je pričela sinoči, je ustavila gradnjo štirih rusilcev, dveh križark, treh tovornih ladij in dveh topničark. Konflikt je nastal, ko so se pogajanja glede sklenitve nove pogodbe razbila. Dempsey je dejal, da stavkarji zahtevajo poleg zvišanja plače tudi zaprtje delavnice in letne počitnice s plačo.

Iz Washingtona je prišla vest, da je delavska tajnica poslala P. W. Chapella, člana spravnega odbora delavskega departamenta, v Kearney, da posreduje v konfliktu med unijo in kompanijo. Mornarični tajnik Charles Edison je izjavil, "da bo storil korake, da se spor kmalu konča. Gradnja bojnih ladij v tem času ne sme biti ovirana."

Philadelphia, Pa., 1. jun.—Nova bojna ladjna Washington je bila danes spuščena v morje, dva tedna pred določenim časom. Tonaža te bojne ladje, ki je stala \$65.000.000, znaša 35.000 ton. Ta je prva velika bojna ladjna, zgrajena v zadnjih 19 letih, in prva izmed 68, katerih gradnjo je odredila vlada v zvezi z izvajanjem obrambnega programa.

Roosevelt vidi novo nevarnost

Dodatna vsota za
ojačanje armade

Washington, D. C., 1. jun.—Predsednik Roosevelt je naslovil novo poslanico kongresu, v kateri je naglasil, "da je potek dohodkov v Evropi demonstriral novo nevarnost, zato naj kongres dovoli nadaljnjo milijardo dolarjev za ojačanje ameriške oborožene sile. Previdnost zahteva podvzetje korakov v interesu obrambe, ker se je pokazala možnost raztegnitve vojne na druge kontinente."

Rooseveltovo poziv pomeni, da mora Amerika potrositi \$4.500.000.000 za oboroževanje. Predsednik je izrečno poudaril, da pričakuje od kongresa odobritev programa narodne obrambe v celoti. Posebno priporočilo, vključeno v poslanico, je, da kongres da oblast predsedniku, da bo lahko pozval enote narodne garde in rezerve v aktivno službo. Glavni faktor v obstoječi situaciji mora biti pospešitev izvedbe obrambnega programa na vsej črti.

Francoski general ubit v avtni nesreči

Pariz, 1. jun.—General Gaston Billotte, bivši militaristični guverner Pariza, je izgubil življenje v avtni nesreči pred tremi dnevi, ko je poveljeval armadi na fronti, se glasi uradno poročilo, ki pa ne omenja podrobnosti. Billotte je bil načelnik francoske militaristične misije, ki je vodila borbo poljskih čet proti ruskim boljševikom 1. 1920 na Poljskem.

BALKANCI NE BODO POMAGALI ZAVEZNIKOM

Jugoslavija utrjuje vezi
z Rusijo

POSLEDICE USPEHOV NEMŠKE
ARMADE

Belgrad, 1. jun.—Velika Britanija in Francija ne moreta več računati, da bosta dobili balkanske države na svojo stran v vojni proti Nemčiji. Edina izjema je Turčija. Pred nekaj tedni je izgledalo, da bodo Jugoslavija, Grčija in celo Rumunija sodelovale z zavezniki, toda te možnosti ni več.

Med onimi Balkanci, ki so naklonjeni Veliki Britaniji in Franciji, je nastala panika zaradi pohoda Hitlerjeve vojne mašine. Zdaj so uverjeni, da jih zavezniki ne bi mogli čestiti, če bi se Nemčija, Italija ali pa Rusija odločili za invazijo držav v južnovzhodni Evropi.

Razburjenost se je povečala po Hitlerjevi invaziji Norveške, Danske, Holandske, Belgije, Luksemburške in Francije. Balkanske države so videli, da nemška vojna mašina zmaga na vseh frontah in to dejstvo jih je prestrašilo.

Jugoslavija se je v kritičnem momentu obrnila na sovjetsko Rusijo. Ona ni hotela priznati sovjetskega režima, zdaj pa se silno trudi, da to stori v upanju, da dobi v Moskvi podporo proti Nemčiji in Italiji, če se bosta odločili za suneč. Toda Rusija je daleč in ne bo mogla dosti pomagati Jugoslaviji. Ojačila bo morda le svoj vpliv v Bolgariji in pričela pritiskati na Ogrsko, če bo slednja demonstrirala, da se pripravlja na invazijo Jugoslavije. V tem momentu še ni znano, če hoče Rusija sploh pomagati Jugoslaviji. Stalin je zadovoljen, ker je Belgrad padel na kolena in ga prosi pomoči.

O Rumuniji je znano, da hoče navezati prijateljstvo z Nemčijo in Italijo iz bojazni pred sovjetsko Rusijo. Ona upa, da bo na ta način rešila svoje teritorije in preprečila revizijo mej. Rumunija se že dolgo trudi, da pridobi Italijo na svojo stran, da zmanjša pritisk Nemčije, toda uspehi se še niso pokazali.

Grčija, Ogrska in Bolgarija so na tleh in se ne upajo ganiti iz strahu, da bi vsak korak v prilog zaveznikom smatrali v Berlinu in Rimu za provokacijo. Edino Turčija še stoji na strani Velike Britanije in Francije, toda možnost je, da bo tudi ona revidirala svoje stališče.

Indijska oborožena sila ojačena

Indija ni varna
pred invazijo

Simla, Indija, 1. jun.—General Robert Casels, angleški poveljnik indijske oborožene sile, je naznanil ojačanje te sile za 100.000 mož. Letalska sila bo tudi povečana.

General je izjavil, da obstoječa situacija v Franciji tvori očitno nevarnost raztegnitve vojne, kar pomeni, da Indija ni več varna pred napadom. Nova in povečana indijska armada bo ukliučevala motorne in mehanizirane enote poleg infanterije. Indijska armada zdaj šteje 250.000 domačinskih vojakov in 57.000 angleških. Kako velik del te oborožene sile se še nahaja v Indiji, ni znano. Več tisoč indijskih vojakov je bilo poslanih v Francijo, Egipt in Palestino.

Domače vesti

Obiski

Chicago. — Luika Verhovnik iz Elyja, Minn., je zadnje dni obiskal gl. urad SNPJ in uredništvo Prosvete; prav tako Albin in Ana Sardoner s tremi otroci ter Joe Zupancič iz Detroita, Mich.

Mlad rojak obdožen umora

Walsenburg, Colo. — Andrej Spendov ml., star 17 let, je obdožen, da je oddal tri strele na zdravnika dr. J. F. Baccaja, ki je šest ur kasneje umrl v bolnišnici. Dr. Bacca je podpisal pred svojo smrtjo izjavo, katere se glasi, da je Spendov streljal nanj, ko je obiskal njegovo ženo zaradi bolezni. Spendov je član mladinskega oddelka SNPJ.

Nov grob v Detroitu

Detroit, Mich. — Dne 29. maja je tu umrl Anton Pavlič, star 61 let in doma iz Trnovca na Dolenjskem. Bolehal je tri leta za sušico. V Ameriki je bil 36 let in tu zapuščal ženo, tri sinove in šest hčera. Bil je član društva 121 SNPJ.

Nov grob na farmah

Willard, Wis. — Po dolgi bolezni vodenic in končno še pljučnici je 22. maja umrl Frank Černič, star 86 let in doma z Broda ob Kolpi. V Ameriko je prišel pred 53 leti, in sicer najprej v North Dakoto na farme, nato je šel v Minnesoto, kjer je pioniriral mnogo let, zadnjih 14 let je pa bival pri vnučkinji na farmi v Willardu. Zapuščal dve vnučkinji, sedem pravnikov in tri prapravnike ter dva polbrata. Pokopan je bil civilno in pri pogrebu so pomagali tudi člani društva 198 SNPJ, ki so hvaležni vsem onim, ki so prispevali vence in drugače pomagali.

Vesti iz Clevelanda

Cleveland. — Dne 28. maja je zadel srčna kap Franka Penco, starega 47 let in rojenega v Mali Vodenici pri Kostanjevici na Dolenjskem. Tu je bival 27 let in zapuščal ženo in štiri otroke, v starem kraju pa stare in druge sorodnike. — V bolnišnici je umrl Frank Butala, star 68 let in doma iz Gradca v Beli Krajini, znani muzikant, ki je ustanovil in vodil mnogo godb. V Ameriki je bival 52 let in tu zapuščal ženo, dva sinova in hčer. — Dne 29. maja je umrl Jos. Šlogar, star 59 let in doma iz Žužemberka na Dolenjskem, član društva 5 SNPJ. — Iz starega kraja so se priselili v Cleveland Minka Kelhar iz Zgornje Sušice pri Bilzeljaku, Mary Križman in Antonija Šuštar z dvema sinovoma iz Sv. Križa pri Moravčah. — V družini Viktor in Ana Žele je umrl novorojenček, star en dan.

Iz Južne Amerike

Buenos Aires, Arg. — Dne 2. maja je avtomobil do smrti povozil rojaka Blaža Vidala, godbenika, ko je šel h godbenim vajam.

Dva Trockijeva stražnika v zaporu

Mexico City, 1. jun.—Dva telesna stražnika Leona Trockega, ruskega boljševika v izgnanstvu, sta bila pridržana v zaporu, dočim sta bila dva druga izpuščena. Trocki je zaničkal obdolžitve, da je sam aranžiral napad na svoje stanovanje zadnji teden. Sheldon Harte iz New Yorka, Trockijev stražnik, je bil ugrajben v teku napada. Kje se nahaja, še ni znano.

Japonska poostri kontrola tiska

Tokio, 1. jun.—Uradna kontrola tiska in govora je bila poostrena. Vlada je naznanila ustanovitev posebnega urada, ki bo strogo pazil na vesti, ki jih

PADEC INDUS- TRIJSKE PRO- DUKCIJE V RUSIJI

Sovjetska ekonomija
zabredla v krizo

POMANJKANJE
IZURJENIH
DELAVCEV

Bukarešta, Rumunija, 1. jun.—(Poročilo listu Chicago Daily News.) — Kakšno je stanje produkcije industrijskih izdelkov in surovega materiala v sovjetski Rusiji? Ali produkcija lahko omogoči akcijo rdeče armade v tem letu, da ne bo to le obupna igra s strani političnih strategov v Kremli?

Nihče, ki se mudi le nekaj tednov v Rusiji, ne more dobiti prave slike o situaciji, lahko pa govori s ljudmi, če sploh hočejo govoriti s tujcem v sedanjem času, in pa z onimi tujci, ki bivajo že več let v deželi in jim je položaj znan. Najbolje za spoznanje situacije je, da se človek omeji na izjave in pisanje ekonomov v sovjetskih publikacijah, da dobi pravdo sliko.

Samo na slednji podlagi je mogoče sklepanje zaključkov. Iz člankov in poročil v sovjetskih listih in revijah je razviden položaj industriji. Ti ugatavljajo padeč produkcije premoga, železne rude, olja, jekla in drugih kovin v prvih mesecih tega leta. Produkcija je zasedala v jeklarski, avtni in drugih glavnih industrijah. Nobena industrija ni dosegla določene kvote.

Sovjetski ekonomski prikrižajo svoje zaskrbljenosti. V dobi treh mesecev je bilo demonstrirano, da sovjetska industrijska mašina šepa. V vsaki kapitalistični državi bi stanje, kakršno prevladuje v Rusiji, označilo za krizo. V spopadu z Nemčijo, zlasti če bo porazila zaveznike, bi bila Rusija strta v nekaj mesecih. V Moskvi računajo na možnost takega spopada. Sovjetska mašina ne more tekmovali z nemško v nobenem oziru.

V ruskih industrijah se opaža pomanjkanje izurjenih delavcev. To je nastalo, ko je Moskva potegnila delavce iz tovarn in jih potisnila v armado. Glavne industrije so bile paralizirane ne samo zaradi pomanjkanja izurjenih delavcev, temveč tudi valed nesposobnosti voditeljev v industrijskih obratih.

V teku vojne na finskih frontah je Rusija izgubila ogromno število tankov in bojnih letal. V razmahu je kampanja, da Rusija nadomesti te izgube, toda uspehi so neznatni. Orožna industrija ne more izdelovati tankov in letal, ker je pomanjkanje surovega materiala. Izvestja, glasilo vlade, so priznala, da je produkcija olja silno padla in da so oljnaki v nekaterih krajih prenehali z obratom. Polofaj, kakršen je, vznemirja voditelje v Kremli in jim povzroča glavobol. Padeč industrijske produkcije na splošno se ne more zanikati. Ta je že ustvaril resne probleme glede narodne obrambe pod Stalinovo diktaturo.

To sicer ne pomeni, da sovjetski uniji preti skorajšen notranji polom, dejstvo pa je, da se ruski medved plazi po tleh in se ne more dvigniti. V vojni z mogočno oboroženo silo, kakršno predstavlja nacijska Nemčija, ne bi sovjetski ničesar dosegli. To je vzrok, zakaj se Stalin drži proč od sedanjega konflikta. Edino, kar more riskirati, je napad na Rumunijo, da ji iztrga Besarabijo, provinco, ki je bila pred svetovno vojno ruska posest.

objavlja časopisje. Načrt glede poostre kontrole in cenzure tiska je bil še sestavljen.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT
GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE
PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Narodnina za Zdravne drave (Ivan Činiga) in Kanado
\$6.00 na leto, \$3.00 na pol leta, \$1.50 za četrt leta; za Čilego
in Čilego \$7.50 na leto, \$3.75 na pol leta; za inozemstvo
\$9.00.

Subscription rates for the United States (except Chicago)
and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cilego \$7.50 per year,
foreign countries \$9.00 per year.

Členi odgovarjajo po dogovoru. — Rokopisi dopisov in nemarodnih
členkov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (štiri, po-
vesti, drame, pesmi, itd.) se vrnejo podlistatelju le v skladu
če je priložil poštne znamke.

Advertising rates on agreement. — Manuscripts of communi-
cations and unclassified articles will not be returned. Other
manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned
to sender only when accompanied by self-addressed and stamped
envelope.

Naslov na vas, kar ima stik s listom

PROSVETA

2657-59 St. Lawrence Ave., Chicago, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Datum v oglasju na primer (June 30, 1946), poleg vsakega
lasca na naslovni strani, da vam je s tem datumom pretika na-
ročnina. Pomnite jo pravočasno, da se vam list ne ustavi.

130

Kdo je omogočil Hitlerja?

Vprašanje, ki ga vsebuje naslov tega člana, ni danes važno, vendar so vedno nam ljudje, katerim je to vprašanje zelo važno. Tako je važno zanje, da ga neprestano poudarjajo in podčrtavajo svoj odgovor nanj. Odgovor seveda je, da so angleški in francoski "imperialisti" odgovorni za Hitlerja, kajti oni so mu pomagali do oblasti in oni so ga podpirali toliko časa, dokler jih ni prerastel. In zdaj se naj oni tepejo s Hitlerjem, ki so ga omogočili!

Da podprejo to trditev, je seveda treba iti nazaj do svetovne vojne in do versajskega miru. Toda, če hočemo biti dosledni, ne smemo ostati tu. Svet se ni začel s svetovno vojno in versajskim mirom. Kdo je bil odgovoren za svetovno vojno? Če pravimo, da so imperialisti in mednarodni bankirji omogočili svetovno vojno, se moramo spet vprašati: kdo je pa odgovoren za imperialiste in mednarodne bankirje? Kdo je odgovoren za mednarodni kapitalizem? In zakaj bi ne šli do dna in se vprašali: kdo je sploh odgovoren, da so ljudje na svetu in da so med njimi mednarodni banditi in človeške zveri? —

Positivnega odgovora na to ni — kakor ga ni, če vprašamo one, ki polagajo odgovornost za Hitlerja na demokratične zavezničke: čemu se toliko trudite za obrambo svojega individualnega življenja, ki ga vi sami niste omogočili? —

Res je to absurdno — ampak to je le slika, ki lahko priča, kako se danes uveljavljajo največje absurdnosti in znamenju propagande, ki grmi ali piška iz vseh kotov.

Fakt je, da sta versajski mir in povojna zunanja politika Anglije in Francije le DELOMA odgovorni za pojav nacistične reakcije v Nemčiji. Le deloma! Glavni vzroki za pojav Hitlerja in nacizma v Nemčiji — kakor za pojav Mussolinija in fašizma v Italiji — je cel kup. Deloma so bili krivi zavezniški, deloma je bila kriva Amerika, ki se je po vojni izolirala in ni hotela sodelovati v Ligi narodov; deloma so bili krivi londonski, pariški in newyorški bankirji, ki so izkoriščali ekonomsko življenje v Nemčiji; deloma so bili krivi nemški delavci, ki so bili strankarsko med seboj v neprestanem konfliktu in na ta način so paralizirali svojo veliko politično moč; deloma je bila kriva mlada nemška demokracija (vlada), ki je vedno popuščala napram terorizmu; deloma (v precejšnji meri) so bili krivi nemški komunisti, ki so bolj sovražili socialiste kot Hitlerja in kot taki so v parlamentu raje glasovali za nacisti vred proti socialistom kakor s socialisti proti nacistom — dočim so iz Moskve podpirali to početje nemških komunistov.

To je le nekaj glavnih vzrokov za pojav Hitlerjeve reakcije v Nemčiji; je še veliko število drugih, ki so sami na sebi malenkostni, toda v kompliciranem procesu so vsi prav prišli. Da sta Anglija in Francija (prav za prav kapitalisti in nazadnjaki teh dveh držav) prva leta pomagali Hitlerju do oboroženja, je resnica, prav tako je pa tudi resnica, da mu je z druge strani pomagala sovjetska Rusija s prodajanjem surovin; prav tako mu je pomagala Amerika.

Če je torej kdo glavni krivec — je ta krivec ves svet, so ekonomske razmere vsega sveta! — Veliko odgovornost nosi nasilni ruski boljševizem, ki je že med svetovno vojno PRVI pokazal pot moderni barbarški diktaturi — in kot tak je provociral fašistične diktature! Mussolini in Hitler sta v taktiki in metodah posnemala boljševiške diktatorje, čeprav sta v začetku in navidezno nastopala z drugačnimi cilji.

O tem se lahko piše in razpravlja brez konca in kraja — ampak s tem ne bodo dosegli ničesar. O resničnih vzrokih te ali one diktature naj piše zgodovina, ki jih bo edina odkrila in ugotovila.

Za nas v tem momentu ni to važno, ni noben problem eksistenčnega pomena. Za nas je v tem momentu veliko bolj važno dejstvo, da Hitlerjev sistem JE, da Hitlerjev razbejniški aparat razdeva in uničuje Evropo, da ubija milijone ljudi telesno in drugače, da uničuje v Evropi vse, kar je demokratičnega in napoli (Dolje v zadnji koloni.)

Glasovi iz naselbin

Poročilo zastopnika

Sharon, Pa. — Poročal sem že o veliki udeležbi na mladinski priredbi za materinski dan. Naša naselbina že ni videla tako velike udeležbe od 6. septembra 1926, ko je bila otvoritev tukajšnjega Slovenskega doma. Ravno tistega leta se je podpisani naselil v Sharonu. Takrat je bilo vse živahno, vse tovarne so obratovali s polno paro in tudi zemljiški agenti so obratovali s polno paro in nas vozili z avti.

Tudi podpisane so peljali na "brezplačno" pojedino, za katero sem plačal štiri stotake. Dalje ni šlo, čeprav je bila kupčija dosti večja, toda sem rajši pustil zemljišče in štiri stotake, ko so se mi oči odprle, da ni vse zlato, kar se svetli. Seveda so se nam rojaki smejali v pest. No, mene so osleparili samo za štiri stotake, a nekateri pa tudi za dva in tri tisočake.

Danes je industrija tukaj zopet precej mrtva, ni pa mrtva naša naselbina niti Slovenski dom, kamor se stekajo naši bratje in sestre, obdržujejo svoje seje, veselice, koncerte in podobno. Ob takih prilikah povabimo tudi občinstvo iz zunanjih naselbin. Kot že omenjeno, se naselbina kljub slabim razmeram povoljno razvija, ker delamo skupno z našo tukaj rojeno mladino.

Pred več leti so ustanovili prvo angleško poslušajoče društvo SNPJ, ki pa je kmalu v miru zaspalo. Pred par leti so se mladi člani društva 262 zopet začeli zanimati za svoje društvo. Prosili so društvene odbornike, da bi jim šli na roko in pomagali ustanoviti angleško poslušajoče društvo. Odborniki so podvezli potrebne korake in pridobili dovolj mladine za ustanovitev novega društva, ki je dobilo številko 755. Kakor se sliši, to društvo lepo napreduje tako v članstvu kot tudi finančno.

In 11. maja ste lahko videli, koliko občinstva je privabil mladinski krožek št. 21, ki je pod zmožnim in izbornim vodstvom Frances Novakove. Ona marljivo uči mladino v izgovorjavi slovenskega jezika in prepevanju slovenske pesmi, pri tem pa si še vsak dan v tovarni kruh služi. Kako potrpežljivo srce ima Frances, sem slišal tudi od otrok, ki so povedali, da zelo prijazno postopa z mladino, kakor bi bili njeni lastni otroci. Tudi gostujoča krožka 7 in 10 sta bila lepo izveščana, bodisi v igrah ali petju, kar znači, da imajo dobre učitelje ali učiteljice. Da je temu tako, potrjujejo dopisniki iz Sharona in Clevelanda. Upam, da smo bili vsi zadovoljni s programom.

Zelo presenečen je bil podpisani, ko je zaslinal naznanilo Harryja Ruperta, da bodo zdaj zapeli eno silvolasemu Zidanšku k njegovemu 75. rojstnemu dnevu. Bil sem tako ginjen, da nisem slišal, kaj so peli, niti verjel, da mladina tako upošteva silvolasega starca. Gotovo je bi-

lo to delo naše vrle Frances Novakove. Zahvaljujem se vsem tretim krožkom in njihovim učiteljicam in jim kličem: Le tako naprej, saj je v vaša korist! Mi vas bomo veselili in se žrtvovali kolikor bo v naši moči, da boste zadovoljni v svojih mladih letih. In če boste dočakali tako visoko starost kot jaz, upam, da boste tudi tako veselili kakor sem jaz in tudi imeli toliko prijateljev in prijateljic kakor podpisani. Vsem se zahvaljujem za darove in za poset te priredbe, mladini pa priporočam, naj čuvajo in podpirajo našo šole 36 let staro mater SNPJ. Bodite tudi na straži, da se v našo sredo ne zanese sovraštvo in preprij. Ostanimo zvesti, prijazni in delavni za naše podpore organizacije, posebno pa za SNPJ. Anton Zidanšek, zastopnik.

Nekaj spominov?

Elizabeth, N. J. — Letos so naši dopisniki že veliko pisali o svojih spominih in doživljajih iz mladih let. Zanimivi so taki dopisi in jih vsakdo rad čita. Bom tudi jaz povedala moje doživljanje v prvem letu mojega bivanja v tej deželi.

Prišla sem v službo k taki gosposidnji, o kateri ljudje pravijo, da je opasana s kačo in najslabša z gadom. Na to sem se dostikrat spomnila, ko sem garala pri neki židinjvi v St. Louisu, Mo. Židje ne puste, da bi dekla poparila kokoš, marveč sem morala kar suho skubsti. Garala sem tako kakor še nikdar v življenju.

Nekega četrtega grem k moji znanki. Ko vidi moje roke, vse krvave in razpokane, me vpraša, kaj delam, nakar pravi, naj grem na policijo in zatožim to babo in naj se več ne vrnem k njej. Boječe sem odgovorila, da tega ne morem storiti, ker mi ne bo hotela izplačati zaslužka za 16 dni. Ona gre z mano, stopi k policaju in ga vpraša za naslov nekega urada. Dal ji je karto, nakar smo se odpeljale v mesto in šle v 28. nadstropje nekega nebotičnika. Tam so me popisali in tisto Judovko, katero so tožili in po treh mesecih sem dobila svojo plačo. Seveda nisem šla k njej več na delo.

Službo sem dobila v drugem kraju pri bogatih ljudeh, kjer avta delali z neko zamorko. Imeli sva vsaka svojo spalnico. Nekega večera je v moji spalnici ugasnil plin, ne vem kako in zakaj. Radi uhajajočega plina sem se onesvestila. Ko je zamorka zadišala plin, ki se je razširil že po vsej hiši, je poklicala gospodarja, ki je opolnoči pozval zdravnika.

Ko sem se prebudila iz omotice, sem bila vsa izmučena. Okrog postelje so stali gospodar, zdravnik in več drugih. Zaslila sem, da so me med njimi pričeli klicati po slovensko: "Nežka, Nežka, kaj je s teboj?" Spoznala sem jih. Bil sta moji znanki Mrs. Theresa Speck in Mrs. Mary Stekar. Bil sta zelo prestrašeni. Bila sem slaba, glava me je močno bolela in blju-

vala sem. Oh služba, pa nikogar domačega ne sorodnika! Omenjeni sta še danes v St. Louisu in se jih še vedno spominjam; hvaležna sem jim in jih bom ohranila v spominu. Komaj sem bila tri mesece v tej deželi, ki mi ne bo šlo iz spomina do smrti. Ker nisem bila takrat še v nobenem društvu, je bilo še slabše zame. Moji prijateljici sta mi rekli, da bi bili kolektali med rojaki za moj pogreb, če bi bila takrat umrla, ker sama nisem imela denarja. Potem sem stopila k društvu 107 SNPJ in delala še v drugih krajih. Spoznala sem se z dekleti — nas je bilo osem po številu, od katerih so bile nekatere že v društvu, druge ne. Spoznala sem se tudi z družino Vincenta Cankarja, z njegovo prvo ženo. On je bil takrat predsednik društva 107, V. Sever tajnik in Frank Zvanut blagajnik. Dobro se še vseh spominjam. Dokler je človek "lej-dik in fraj", se vsemu privadi in vse pretrpi — kot Kočevar v peklju!

Agnes Pasařich,
723 Clarkson ave.

Vesti iz Bridgeporta

Bridgeport, O. — Dne 24. maja zvečer je v bližnjem Wheelingu govorila v Community Forumu žena predsednika Združenih držav Mrs. Roosevelt. Oglasana je bila precej, vendar pa ne tako kakor bi morala biti, ker so vsi časopisi v tem kraju — republikanski. Imel bi se udeležiti neke seje, ki se pa k sreči ni vršila in tako sem se lahko udeležila tega predavanja.

Vstopnina je bila 75c za odrasle in 50c za dijake, kajti Forum mora plačati najemnino za dvorano in govornike skozi vso sezono. S tem predavanjem je bila sezona Forumu zaključena. Udeležilo se ga je okrog 2000 ljudi v Market Auditoriumu, kar je vsekakor lepo število vpriču take vstopnine. Mislim, da sva bila s sinom edina Slovenca navzoča.

Predmet njenega govora je bil: Kooperacija za socialno izboljšanje. Govorila je nad eno uro in predmet tako dobro obdelala, da je žela buren aplavz in odobravanje. Po govoru so bila stavljena razna vprašanja, na katera je bliskovito pa tako kratko odgovorila, da tisti, ki se ne zanimajo za delavsko gibanje, mogoče niso razumeli pomena njenih odgovorov. Ampak kdor jih je razumel, bi lahko o enem napisal celo stran Prosvete.

V začetku svojega predavanja je omenila, da ni prišla kot politik in tudi o politiki ne bo govorila, pač pa o socialnih problemih. Dobro je opisala tako zvani slumski problem in kaj pomeni za deželo. Slumi so torišče lakote, revščine, bolezni, umorov in drugega zločinstva. Niti največji delavski govornik bi ne mogel bolje opisati tega problema. Je sploh značilno, da imajo revni slumi tako prijateljico v najvišjih krogih dežele, dasi je bila ona vzgojena, da se ne sme niti s komolcem dotakniti delavskega bitja.

Na vprašanje, ako dežela ne bo zgubila demokracije, če se zaplete v vojno, je odgovorila, da je odvsnio od ljudstva samega, kako bo znalo obdržati demokracijo. Glede novih strojev je odgovorila, da se mora za rešitev tega problema brigati delavstvo. Seveda je prišlo že tako daleč, da mora federalna vlada storiti potrebne korake, toda oseba, kot je ona, mora biti previdna, kaj govori. Kot sem jo razumel, je glede tega mislila tole: Delavci, namesto da ste razdvojeni in se med seboj bijete, združite svoje vrste, ker le na ta način boste primorali vlado, da bo vas upoštevala.

Mrs. Roosevelt je dobra govornica in dosti potuje, tudi med delavskimi sloji, zato pa tudi precej pozna njih razmere. In prav valed tega je bila ožigosana v tukajšnjih listih, da je — komunistka. Za list ali osebo, ki je to pisala, je sramota, ker kaj takega se poslužujejo le podli obrekovalci poštenih ljudi. Molek je o tem resnico povedal, ko je zapisal, da take žene kot je Mrs. Roosevelt še ni bilo v Bell hiši, ki bi se toliko zanimala za njih sloje.

V nedeljo, 26. maja, smo imeli na Bartonu pri br. Josephu Skoffu konferenco Prosvetne matice in po konferenci sestane zastopnikov društev SNPJ glede transportacije na ohijski dan SNPJ v Cleveland dne 28.

Julija. Kar se konference tiče, je bila precej dobra, ako upoštevamo brezdolje v teh krajih. Največ pažnje se je posvetilo, kako bi ohranili Pseolatarca na površju in njegove publikacije — Majski glas in Družinski kolektor. Razprave so bile tudi o bodočem zboru JSZ, glede njenih smernic, ki naj bi odgovarjale razmeram, da bi v čim večjem obsegu širila delavsko zavest med našim narodom. Za delegata je bil izvoljen br. John Vitez, ki bo zastopal konferenco.

Prihodnje zborovanje konference se bo vršilo v nedeljo dopoldne dne 22. septembra pri Skoffu, popoldne bo pa piknik. Izvoljen je bil tudi odbor, ki bo posetil društva in jih skušal pridobiti v Prosvetno matice. Izvoljen je bil zopet stari konferenčni odbor — tajnik je podpisani.

Drugo važno zborovanje bo 23. junija ob 10. dopoldne, namreč Slovenske progresivne zveze za naš okraj, popoldne bo pa piknik. Oboje se vrši pri br. Skoffu na farmi, ki je sedaj vsa v cvetju in zelenju. Na to važno zborovanje so vabljeni vsi rojaki in vsa društva, da kot davkoplačevalci začrtamo pot za nadaljnje delo. Skupno delovanje je potrebno posebno sedaj v teh kritičnih časih. Zato je naša dolžnost, da delamo roka v roki in si skušamo pomagati na ta ali drugi način.

V nedeljo, 16. junija je zadnja seja kluba Naprej 11 JSZ pred zborom. In ker je klub izvolil delegata — podpisane — je dolžnost vseh članov, da pridejo na sejo in razpravljamo o vprašanih, ki pridejo na bodoči zbor.

Isti dan popoldne, 16. junija, se vrši piknik okrožne federacije SNPJ na prostorih društva 333 na Blainu. Dohodki federacije gredo za plačevanje asessmeta potrebnim članom društev, ki spadajo v federacijo, in za druge stvari, ki so v korist jednote in delavstva sploh. Zato torej vabimo članstvo in tudi druge rojake, da posetite ta piknik. Lansko leto so na Blainu postavili lep paviljon, kjer se bo lahko vrtele staro in mlado.

Odziv na poset ohijskega dneva SNPJ je do zdaj zelo dober, kakor je razvidno iz poročil zastopnikov na prejšnjem omenjeni konferenci Prosvetne matice. Šlo bo mnogo avtov, ker ta način transportacije je bolj pripraven za razne nasebine kakor pa bus. Iz Bridgeporta in okolice se 28. julija zberemo ob 7. zjutraj pri društvenih dvoranah, drugi pa pri br. Primožiču, kjer nas počakajo, nakar ob 7:30 skupaj odpeljemo proti Clevelandu. Na zadnji seji federacije je bil podpisani izvoljen, da v imenu tukajšnje federacije pozdravi občinstvo na jednotinem dnevu v Clevelandu.

Delavske razmere so tukaj vedno slabše. Premogovnik na Blainu, edini v tem kraju, ki še obratuje, je v tednu, ki se je končal 25. maja, delal samo en dan; nekateri pa sploh niso nič delali. Bolnikov pa imamo precej, kot tudi drugih nesreč in operacij med članstvom SNPJ. **Josep Snoy, 13.**

Boj med starim in novim

Bellingham, Wash. — Ko dobim Prosveto, pogledam kaj je bolj zanimivo: ali dopisi ali uredniški članki. Vojne novice izvem po radiu prej. Zdi se mi tudi, da je vse naše prerakanje v Prosveti glede diktatorjev in demokratov, ali komunizem in socializmu podobno Townsendovemu načrtu, v katerega sem tudi sam v začetku verjel.

Ko sem bil mlad, sem verjel tudi v oni "drugi svet", ampak hotel sem kakānega dokaza. Tisto, kar sem slišal v šoli in cerkvi, ni bil zadosten dokaz o kakem "drugem" svetu. Vse sem pazno prečital, kar mi je prišlo v roke — knjige in časopise. Če je bila prilika, sem šel poslušati tudi predavanja o raznih vprašanih, na primer o socializmu, o postanku raznih ver in predvsem katoliške, o bojevanju med staro in novo vero, o tridesetletni vojni, o španski inkviziciji, ki je na grozoten način mučila osumljene ljudi, seveda vse v imenu vsemočnega za reševanje duš...

Malo po malem sem čital o evoluciji, elektriki, atomih in drugih stvarih. Ako nisem kaj razumel, sem prečital dvakrat in trikrat, da sem zapozedel. Tako sem torej prišel do prepričanja, da je narodu, to je prostemu ljudstvu vera le hip-dan SNPJ v Cleveland dne 28.

(Dolje za 3. stran.)

Diktator s humorjem

Sovjetski diktator je v nasprotju s Hitlerjem in Mussolinijem zelo slab govornik. Njegovi dolgi govori ljudi dolgočasijo. V omenem dotiku pa je, kakor pravijo, sugestiven Angleški romanopisec Wells, ki se je z njim večkrat razgovarjal, pripoveduje, da Stalin človeka s svojim govorjenjem naravnost hipnotizira. Samo v uradnih zadevah in v uradnem občevanju je kratkobeseden, strog in grob. Lady Astorjeva ga je nekoč vprašala: "Kako dolgo bo trajalo to krvavo obračunavanje med vašimi pristavci?" — "Dokler se bo meni zdelo potrebno," je odgovoril kratko. — Samega sebe zelo ceni in se smatra za vrhovnega poglavarja komunistične dogme. Na zadnjem kongresu stranke je izjavil: "Jaz in boljševizem sva en in isto in neolčljiva."

Drugače je zelo načitan. Ko ga je svoja obiskal Eden, mu je brez vsake pogreške citiral odlomke iz Platonovih del, iz "Donja Kibitja" in Daudetovih knjig. Nekoč je sovjetskim pisateljem ostro očital, da ne znajo pisati. "Či tajta Shakespearea, Hugoja in druge klasike, drugače ne bodo vaša dela potrebna niti pač jim je baje dejal.

S tujimi obiskovalci je nenavadno ljubezljiv. Kadar se razgovarja s predstavniki velikih kapitalističnih podjetij, jih nagovarja z naslovom "monsieur le bourgeois". Med diktatorji je edini, ki ima mnogo smisla za humor.

Ze dolga leta prebiva v Kremlju, kjer ima tri sobe. Stalno ga straži trop detektivov in kadar se odpelje v mesto, se peljejo z njim vedno trije avtomobili raznih tipov. Samo najbližji vedo, v katerem izmed teh treh avtomobilov sedi. Sedi pa običajno poleg šoferja. Običajno nosi vedno enako, do vratu zapeto zeleno rasko sukno in jahalne hlače. Dela po sedem dni nepretrgoma od zore do kasnega večera, potem počiva po dva dni na svojem posebnem posestvu.

Zelo rad obiskuje operne in baletne predstave ter kinematografe, rad igra tudi šah, a največja strast mu je kajenje. Celu med obedom mu gori pipa poleg kroznika. Vodko rad pije in zdrži mnogo pijače.

Najboljša njegova prijateljica sta Vorosilov in Kaganovič. Nekega večera ga je obiskal ameriški veleposlanik. Stalin je stal z Vorosilovim in Kaganovičem poleg klavirja, na katerega je njegova tretja žena, Kaganovičeva sestra, igrala ruske narodne pesmi. Vsi trije neomejeni gospodarji današnje Rusije so s grmečimi glasovi spremljali klavir in dajali takt s trkanjem kozarca ob kozarec...

Smeh, najboljšje zdravilo

Ze od nekaj smo ljudje prepričani, da je smeh nekaj zdravega. Ze pred 2000 leti je pisal neki modrijan: "Veselo srce dela življenje veselo in je kakor zdravilo. Zalost suši kosti." Odtlej so pesniki, filozofi in zdravniki vedno znova poudarjali zdravilne učinke smeha. Toda tudi zdravniško dokazali, so napravili šele v novejšem času. Pri tem se je izkazalo, da vplivajo gibi mišic pri smehu dejansko ugodno na telo in nič manj na dušo. Neki pomembni zdravnik je celo izjavil: "Če bi se mogli ljudje bolj smejati, bi imeli naše bolnišnice in zdravniki manj dela."

Smeh nas ohrani mlade, poveča tek, pospešuje prebavo in krvni obtok, nam dela dihanje svobodnejše, oči jasne ter nadihuje lica z rdečico veselja. Kdor ima veder temperament, dobro je, dobro spi, dobro dela in ima veselje do življenja.

Čim starejši pa postaja človek, tem manj ga je volja do smeha — na žalost. Mnogi ljudje s srčnimi motnjami se smehu izogibajo, ker menijo, da bi jim srce smeha ne zdržalo. Poskusi pa so pokazali, da so se srčne telave s smehom celo izboljšale.

Pred dvajsetimi leti

(Iz Prosvete, 3. junija 1920)

Domače vesti. Novo slovensko dramsko društvo v Chicagu je uprizorilo svojo prvo igro, in sicer Gorkijevo "Na dan," ob veliki udeležbi v dvorani ČSPS.

Delavske vesti. Magnatje trdega premoga so sprejeli Wilsonovo posredovanje v sporu z rudarji.

Ameriške vesti. Republikanci kupujejo delegate po \$2500 za svojo konvencijo, kakor je odkrila senatna preiskava.

Ve inozemstva. V Londonu so bili poparjeni, ker je Amerika odklonila mandat za Armenijo.

Sovjetska Rusija. Lenina vlada išče stikov s Čehoslovakijo. — Poljaki poročajo, da so ustavili sovjetsko ofenzivo na južni fronti.

(Dolje iz prve kolone.)

demokratičnega — da ta pošast uničuje POGOJE bodoče demokracije in svobode v Evropi ter postavlja v resno nevarnost POGOJE bodoče demokracije in svobode v Ameriki!

To je zdaj važno in pa to, kako naj slovensko, ki se nekoliko diha svobodno — ustavi in ubijajočo ter razdevajočo pošast! To je v tem hipu važno in nič drugega! —

Lord Lothian (levo), angleški poslanik v Washingtonu, in ameriški finančni magnat J. P. Morgan.

Tedaj sem začel korake po stopnicah. Vztrepetal sem in bil malone ves iz sebe, sedel kakor pripravljen na skok, plašen, buđen, poln strahu, do skrajnosti razburjen od gladi; nervozno sem prisluškoval, držal svinčnik tiho v roki in poslušal, brez moči, da bi napisal samo še besedico. Vrata so se odprla, vstopila je dvojica od spodaj iz izbe.

Pređen sem še našel časa, da bi prosil oproščenja za to, kar sem napravil, je zakričala gospodinja, ko da je pala iz oblakov:

"Ne, Bog me varuj, že spet sedi tu!"

"Oprostite!" sem rekel in bi dejal še več, a nisem prišel dalje.

Gospodinja je odprla vrata na stežaj in zakričala:

"Če se pri tej priči ne poberete, hudič me vzemi, pokličem policijo!"

Vstal sem.

"Samo zbogom sem vam hotel reči," sem zamrmral, "in sem vas moral čakati zato. Saj se nisem dotaknil ničesar, samo tu na stolu sem sedel..."

"Kaj za to!" je rekel mornar. "Kaj pa je za to, vrata? Pustite vendar človeka pri miru!"

Ko sem prišel po stopnicah, me je hipoma objel blazen gnev do te debele, brezoblične ženske, ki mi je sledila za petami, da bi me odstranila kar najhitreje; obstal sem za hip pri miru, z najstrašnejšimi psovskimi na ustnicah, pripravljeno, da jih ji zalučim v obraz. A premislil sem se pravočasno, molčal iz same hvaležnosti do tujca, ki je šel za njo in bi bil vse slišal. Ženska mi je neprestano sledila in je neprestano psovala, dočim je hkratu naraščal moj gnev pri vsakem koraku, ki sem ga napravil.

Dospeli smo doli na dvorišče; stopal sem zelo počasi in še zmerom preudarjal, ali naj se spustim z gospodinjino v boj. V tem trenutku sem bil ves blazen od različenosti in sem mislil na najstrašnejše krvoprelitje, na sunek v njen trebuh, da bi se na mestu zgrudila mrtva na tla. Skozi vrata je stopil mimo mene postrežek in pozdravil; nisem mu odzdravil; obrnil se je do ženske za mano in slišal sem, ko je vprašal po meni; kljub temu se nisem okrenil.

Nekaj korakov od vrat me je postrežek zopet dohitel, pozdravil in me nagovoril. Izročil mi je pismo. S silo in z nevoljo sem ga odprl, desetkronski bankovec je pal iz kuverte, drugega nič, nobene besede.

Pogledal sem moža in rekel:

"Kakšne norosti so to? Od koga je pismo?"

"Ne vem, je odvrnil, "dala mi ga je neka dama."

Tiho sem stal. Postrežek je šel. Vtaknil sem bankovec spet v kuverto, vsekup pošteno zmečkal, se okrenil in stopil k gospodinjini, ki je še zmerom gledala za mano. Vrgel sem ji papir v obraz. Drugače nisem črnil ničesar, ne besedice; opazil sem samo, da je preiskala zmečkan papir, preden sem odšel...

Ha, tako ravna na svetu postenjak! Kaj besede, kaj bi govoril s sodrgo! Vzemi čisto mirno bankovec, zmečkal ga in zalučil svojim zasledovalcem v obraz! To se je reklo postopati dostojanstveno! Tako je treba ravnati z njimi, s temi bestijami!

Ko sem dospel do vogala Tomtegada in železniške postaje, se je hipoma jela cesta vrteči z mano in optekel sem se proti hišnemu zidu. Čisto enostavno nisem več mogel hoditi.

ti, ne se več vzravhati kvišku; tako, kot sem bil pal ob zid, sem obstal in čutil, kako me je zapuščala zavest. Moj blazni srd je le še naraščal od tega napada izmučenosti; dvignil sem nogo in udaril z njo ob trotoar. Tudi na razne druge načine sem se trudil priti do moči, stiskal zobe, gubal čelo, vrtil oči — in to je pomagalo. Misli so mi postale čiste in začutil sem, da je to pričetek konca. Upri sem se z rokami ob zid in se pogljal nazaj. Cesta je šla še vedno v krogu z menoj. Od gneva sem pričel gojčati; iz globine duše sem se boril a svojo onemoglostjo in se pogumno upiral, da bi ne padel; nisem se hotel zgruditi na tla, stoji sem hotel umreti. Nekdo je počasi peljal mimo samokolnico in videl sem, da je v samokolnici krompir; toda iz besnosti, iz trmoglavosti mi je prišla na misel trditev, da to ni krompir, marveč da so zeljnate glave; na vse pretege sem klel, da so zeljnate glave. Dobro sem slišal, kar sem govoril sam in neprestano prisegal na to laž, samo da bi se potešil z obupnim zadoščenjem, češ da sem krivoprisežnik. Opazil me je ta brezprimerni greh, stezal sem troje prstov kvišku in prisegal a trepetajočimi ustnami, da so zeljnate glave.

Čas je hitel. Sedel sem se na stopnici pred neko hišo in si obrisal pot s čela in vratu, pridržaval dih in se silil, da bi se umiril. Soince je tonilo, bilo je popoldne. Spet sem pričel razglabljati o svojem položaju; glad se mi je neurnamo oglasal, v nekaj urah pa bo spet noč; veljalo je tedaj, najti pameten svet, dokler je bil še čas. Misli so mi znova krojile krog bivališča, iz katerega so me bili pregnali; nikakor se nisem hotel vrniti tja, a vendar nisem mogel drugače, da razmišljam o tem. Prav za prav je zakašala vendarle imela svojo dobro pravico, vreči me na cesto. Kako bi smel pričakovati to, da lahko stanujem kje, ne da bi plačal? Vrhtega pa mi je še tupatam dala jesti; celo še sinoči, ko sem jo bil razjezil, mi je ponudila kruha z maslom, ponudila mi ga iz same dobrodušnosti, ker je vedela, da sem potreben hrane. Nisem se torej mogel pritoževati in sem jo na tihem pričel prositi oduščanja za svoje vedenje. Zlasti sem hudo obžaloval, da sem se navsezadnje še nehalnega izkazal napram nji in ji v obraz zalučil tisti desetkronski bankovec...

Desetkronski bankovec! Tih sem zaživljal. Odkod je prišlo pismo, ki ga je prinesel sel? Šele v tem trenutku sem jasno razmišljal o tem in mahoma zaslutil, s čim je vse to bilo v zvezi. Bil sem ves bolan od bolesti in osramočenosti, zašepetal prkrat s hripavim glasom "Ylajali!" in zmajal z glavo. Sem mar jaz bil tisti, ki je še včeraj sklenil, da pojdem ponosno mimo nje, če jo srečam ter ji pokažem svojo popolno ravnodušnost? Mesto tega pa sem vzbudil v nji samo sočutje in ji izvalil samo miloarčno števje? Ne, ne, ne, mojemu ponižanju ni bilo konca! Niti napram nji nisem mogel zavzeti dostojnega položaja; padal sem, padal na vse strani, kamorkoli sem se okrenil, padal prav na kolena, prav na prsi, se vtipaljal v brezčastnosti in se nisem nikdar, nikdar več mogel izkopati! To je bilo vrhunec! Jemati deset kron kot miloščino, zgrabiti z obema rokama za tiste beraške vinarje, kjerkoli so se ponudili, obdržati jih, plačati z njimi stanarino vzlic vsaj najgloblji odpornosti.

Ali si nemara nisem mogel spet preskrbeti tistih desetih kron na kakšen način? Da bi šel k gospodinjini in zahteval denar nazaj — to bi pač nič ne pomagalo.

(Dalje prihodnjič)

Slika kaže kraj, kjer bo federalna vlada zgradila jez v centralnem delu Californije, da prepreči poplave nižin v bodočnosti.

vaso silo proti grlu, pa zopet zastalo. Voli so lezli v temno noč a tako muko in počasnostjo, kot bi vlekli neznanako breme.

V potoku pri Krizanem, kjer se odcepi pot proti Slivju in na pohopališče, se je črna žena zagnala, stopila z voza in rekla z žalostnim glasom:

"Boga zahvali, da sem sedla k tebi!" — in nič več.

Obrnila se je in stopila proti Slivju.

Silva sta akoraj stekla pod vasjo v breg in pred domačo hišo. Žena in otroci so spravili očeta, trdega od strahu, v hišo, hodili okoli njega, spraševali in jokali. Tone je šele čez dolgo prišel k sebi. Treslo ga je in do jutra je presedel pri ognjišču.

Od takrat se Stakar iz Trsta ni vračal več sam. Pohitel je, da je došel prvega, ali počakal na zakasnela voznička. Po dogodku si je opomogel šele v nekaj dneh. Grozotna noč pa mu je osivila glavo, da je štiridesetleten hodil okrog bel kakor golob.

Na dan pred ločanskim opazilom pa se je Skadancev Janez zakasnul v Trstu vse tja do prvega mraka. Natekal se je ves popoldan, da bi lahko ustregel osedom, ki so mu prejšnji večer doma nanesli naročil za to in ono, da bi na žegnanski dan po hišah česa ne zmanjkalo. Mesa in opeše, soli in tobaka, nekaj nove obleke in klobukov je naložil Janez malodane pol kasovna, vse skrbno pokrival s platnom in hotel priganjati čubca proti Ključu.

V bazoviških gozdech je zajela Skadanca noč, pa je skočil na voz, vsedel se je na vrečo otave in od časa do časa dregnil vola z besedo in korobačem. Prepovedi sta mu lezli živali, ni jima bilo mogoče dopovedati, da bo jutri opasilo in dan, ko se goveda ne zgane od polnih jasl in še čredniku ni treba v griče.

Zazdelo se mu je, da gre nekdo za vozom, pa se je ozrl, da pogleda kdo je, ga počaka in povabi na voz, če ga cesta zmaguje. Nič ni razločil v temi in menil, da se bo že oglasil, če je človek in če je pošten. Pa je v tem vnovič zaškrtao kakor pod okovanim škornjem. Ni moglo prevariti uho starega voznika, vajenega voza in njegovega ropota.

Ob vozu je koračil možak, se z levo držal za stranico kasovna, nad katerega je segel za celoglavovo, in se počasi pomikal proti Janezu. Na drugi strani je Janez začutil še enega, hodil je počasi in še ni dosegel voza. Bila sta nema kakor mrljca. Ni vraga, da ne bi rekla katere, da sta božja, si je mislil Skadanc, pa nista in jima ne kaže puščati časa. Ustrašil bi se mrtvega, živega človeka ali dveh se Janez ni bal.

Prihajeno se je nagnil, segel z roko pod otavo in otipal vprečno vago, težko, z železjem okovano. Drenasti prsti so se je trdo oprizali, in ko mu je omil z leve stopil še za hrbet, je Skadanc zamahnil vnic in ga treščil po glavi. Mož je zastal, se nagnil naprej in padel na obraz.

Janez se je zagnal z voza, vzdignil vago nad glavo in skočil ob vozu, da pokaže in posveti še drugemp. Pa ga ni bilo. Videl je, kako je padel tovariš, pa se ni zmenil zanj, skočil v gozd, tri suhljad in se iskal v temi.

Odelego je Skadancev, dobro mu je delo, da se je otreseel razbojni-

kov, ki so prežali ob samotni estu in ropali voznike. Zaživljal si je, stopil za voličkoma in se pomenil z njima kakor s človekom. O tolovajih jima je pravil, ki so hoteli pobiti aštim neboljencem očeta in Urši moža.

Urša je v tem času nosila neboljence na pod. S Tonco, najstarejšo, se je spravila potem nad police in mizo, da bi opasilo ne zateklo nesnažne hiše in ognjišča. Tonci je šlo za hišo in ognjišče, še bolj ji je godilo opasilo, ki bo gotovo privabilo v vas Polezovega Matijo, črnolasega fantina resnega obraza in redkih besed. V srce je zlezl Tonci in ji zmešal glavo, da je bila nerodna pri delu in besedičenju.

Dolgo ni bilo očeta. Tonca pa nevajena noči. Zmoglo jo je, da je zadremala za ognjiščem na klopi in je morala mati sama popraviti ostanke delavnika.

Nekajkrat je še stopila Urša na prag in prisluhnila v gluho noč. Ponovno se je vračala k ognjišču in skrbela za ogenj in žerjavico, da bo kam prisluniti večerjo za očeta.

Zunaj je nekaj zacingljalo, Urša je prisluhnila, se ozrla in potihno poklicala Tonco. Tonca je spala. Plaho je stopila Urša na prag in počakala. Iznad velikih njiv se je oglasilo ropotanje voza. Oddahnila se je, veselo stopila v hišo in poklicala Tonco:

"Oj Tonca, čuješ? Ata gre!"

Tonca se je pretegnila, mela zaspane oči, pa se čudila:

"Je že spregel čubca?"

"Ej-ja! Pod vasjo bo vsak čas."

Ženski sta obnemeli. Zopet je zacingljalo v noči.

Zagledali sta se druga v drugo z napol odprtimi usti in zadrževali dih. Krikniti si nista upali. Pozvončkljalo je vnovič, za dih-ljaj ali dva utihnilo, pa zopet zazvenelo rezko in odsekano.

Tonca se je oprizela matere, gledala široko odprti oči in dihnila:

"Mati, strahi!"

Urša ni odgovorila. Sto misli ji je ta hip obrnilo možgane. Je to znamenje? Spomin...? Bo kdo umrl... morda umira? Na otroke je pomislila: zdravi so! Zdaj spe! Morda nesreča...? Zazdelo jo je: Janez! Saj bi moral biti vendar že doma...

Strah jo je pošel. Sunkoma je vatala in planila proti vratom. Hči se ji je obesila na roko in zalhela:

"Mati, strah me je!"

Ponovno je zazvonilo. Planili sta v temo preko dvorišča proti Bortlu, še dvakrat, trikrat do-jeli grozljivo zvonkljanje in padli skozj odprta vežna vrata v krčmarjevo hišo.

Tam so sedeli še vsi vaški fantje, ki so ves popoldan in pozno v noč pripravljali mize in plešiče. Sredi izbe pa je stal Skadanc z bičevnikom v eni in trojko v drugi roki ter pravil, kako je razbojnikom z vago pregnal voljo do ropa in pobijanja.

Začudeno so se pivci zagledali v preplašeni ženski, blede in prepadeni, ki sta se odprti ust lo-vili za sapo. Urša in Tonca sta se oklenili očeta, kakor bi se hoteli uveriti, da je res tu živ in zdrav. Popustilo jima je okrog arca in v griu. Možje so ju ob-stopili in za božjo voljo hoteli vedeti, kaj se je zgodilo. Janez pa se je spomnil otrok, v prsih ga je stisnilo.

Da strahi, sta povedali ženski. Zvonklja kakor bi hodil okrog hiše gospod z Bogom. Zbali sta se, da se očetu ni primerila nesreča. Se ni, hvala Bogu! Sami pa ne gresta domov za noben denar.

Zakrohotal se je Skadanc na vse grlo, tolkel z bičevnikom ob tla in sedel za mizo.

"Janez, moj Bog," se je uprl Urši njegov smeh, "če pa res strahi."

"Prisamodi neumni," se je re-žal Skadanc in pojasnil: "Krz-narjeva Tonek in Jape spita pod strazho. Miši in podgane tudi. Reveža jih a smrčanjem ne mu-reta pregnati, pa sta na prevez privezala kravje zvonce in vleče-ta zanj, da plašita nesnago, ki gloje tramovje, njima pa krade počitek in spanje."

Ježilo je Tonco in je ježilo Uršo, da sta jima starca neum-na nagnala tak strah v kosti. Na smieh jima je šlo vendarle.

Da, tako je bilo življenje v ključem Katica!"

predzadnjem stoletju, ko ogromno srce, ki se je še v nini zasidralo v skrajnem delu Jadranskega morja in stoletja utripalo z vsakim glasnejše in močnejše, širilo se meje in polnilo bogate avto-loge z dragoceno krvjo, za s takim zaletom in močjo, da sile, ki so poganjale or-utrip, niso več zadostale. Najnežnejših stranskih žilah so zato lezla mala krv-lesca proti glavnim krvnim se po njih v velikih množ-vailla nenaitnemu srcu v in v njem izgnila. Mnoga tam nalokala tople krvi, so se in nabahatila, a pro-so prispevala mogočnemu poslednje svoje sile, se obr in izžela ter slednjic utro-nenehem planju.

Srce pa se ni utrudilo, lje, morda še jačje kot nek- mu je morda tudi utrip glas- kot v časih naših dedov. te zaloge pa so se skrčile, nila in uplahnela je draga hranilna tekočina do pre-majhnosti in še kar je je —ni čista. Dobrišen ji je šan del trpkobe...

Darežljiv človek
Dva bogataša se srečata ulici. Eden izmed njiju da ču dva dinarja, drugi pa v roke v žep in gre dalje.
"Ali ti ne daješ miloščine ga vpraša znanec."
"Seveda. Poznajo me le redno darežljivega človeka, se tiče miloščine, se pa po preizkušenem sistemu, berač me že pozna."
"Po kakšnem sistemu?"
"Ko pride berač do mene najprej vprašam, če ima na set dinarjev drobiža. Če ni ničesar ne-dobi, če pa ima, ničesar ne dam, ker ni va-rač."

Kočljivo
"Kako vam je ime?"
"Ka-ka-ka-katica."
"Dovolite, da vas kar im-

Velike Loče— mala vas

M. L.
(Nadaljevanje in konec.)

Gospod Dejak je vedno v na-predj določal, kje naj se prihod-njič oglasijo vozniki. Pripeljali so tja, razložili na mestu in takoj lahko odšli proti domu. Toda Trst je zahteval led v najhujši poletni vročini. Brez počitka, pod palečim solncem bi živina ne zmogla poti nazaj. Šele ko se je solnce nagnilo nizko nad mor-jem, so odhajali iz mesta. Pot se je vlekla iz globeli do Bazovi-ce skoraj navpično, počasna žival jo je zmogla komaj v nekaj urah, a vas je voznik dosegel šele v trdi temi.

Vožnja je vrgla šest do sedem goldinarjev. Ločanci so spoznali korist ledne kupčije in v nasled-njih letih zgradili na lastno pest še tri ledenice, ki so pomagale vaščanom do boljšega kruha in marsikaterega božjaka. Ljudje so spoznali petake in desetake in je nemalokrat začel v vas tudi stotak. Vaščanom je šlo na smeh, pri Bortlu so nastavili sod vina in stari je začel krčmariti. Iz teh časov so v vaši obranje-

ne med ljudmi zgodbe, žalostne in vesele, jezljive in strahotne, nekatere in zopet druge smešne in šaljive. Priljubljene so med vaščani, ker so istinite in iz ča-sov, ko Ločancu ni primanjkovala tobaka. Nanje žive med ljud-stvom najtoplejši hrepenečji spo-tni. Vas se do takrat ni raz-mahnila v takem življenju in blagostanju in se brčkone ne bo tudi v bodoče...

V čas zdrave Marije so se Sta-karjevi volji primajali s praznim vozom iz Kravega potoka in va-jeni ceste in počivališče pričeli lezti hitreje proti Herpeljmu. Tam je padel pred gobec še na-ročaj mrve, v dobrih dveh urah pa so odtod dosegli domače dvo-rišče, nastlan hlev in polne jaali.

Tone je stopal za vozom, se obregnil od časa do časa na vola in računal, koliko podplatov bo dal kos usnja, velik kakor škri-p pred domačim pragom, ki ga je bil kupil popoldne v mestu. Po-lovico mu je bil nesel zaslužka, vrag usnjeni, za bosopete srajš-nike. Meril je Tone zaplato usnja in štel bosa stopala otrok, pa bi se bil kmalu zadel v kason, ki so ga volji še potegnili pred Barčanovo krčmo in žejni vtak-nili gobce v polno korito. Še jini

je vrgel Tone šop sena in stopil v gostilno.

Ni se nameraval muditi. Pri trojki silovca bi počakal toliko, da se mu volji oddahnejo in po-spravijo krmo. Pa so ga omre-žili za čas in pijačo trije Čiki, ki so sedeli za mizo pri praznih po-sodah. Zamotili so ga do kasne noči, ko se je vendar odločil, pu-stil Čiče pri Barčanu, zlezl na voz in pogljal silva.

Stakar se je vgnezdil pred ka-sonom, za hrbet si je podložil kos platna, menil, da bi bilo dobro sadremati do doma in se naslonil na ročico. Žival je pametna, va-jeha poti in ni nevarnosti, da bi zašla. Ni ga še dobro obala dre-mavica, ko se je voz primajal pod herpeljski boršt, nad kate-rim stoji cerkva svetega Antona.

Tedaj je stopila iz mračne ho-ste ženska, vsa v črnem, obšla voz in sedla k Tonetu. Stakarja je stresla mraščavica, najježili so se mu lasje in mu privzdignili klobuk, izpod njega pa so se mu pocedile mrzle potne kaplje.

Žena se ni zganila, gledala na-prej in molčala. Tone je dreve-nel, moči so mu pošle, za dva jarma volov se ne bi zganil ali izdaval besede. Srce mu je za-stalo; butnilo od časa do časa z

TISKARNA S.N.P.

SPREJEMA VSA
v tiskarsko obrt spadajoča dela
Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovanskem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih
VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S.N.P.
TISKARNE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne.—Cene zmerna, unjake dele pro-
Pišite po informacije na naslov:
SNPJ PRINTERY
2657-59 SO. LAWNDALE AVENUE
Tel. Rockwell 4994
CHICAGO, ILLINOIS

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETA

Po sklepu 11. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveta prišteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine k eni sum-nini. List Prosveta stane za vse enako, za člane ali nečlane \$1.20 eno letno naročnino. Ker pa člani še plačajo pri assessment \$1.20 tednik, se jim to prišteje k naročnini. Torej sedaj ni vroka, red, a je list predrag za člane SNPJ. List Prosveta je vaša lastnina, gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan. Če listu Prosveta je:

Za Zdrž. države in Kanado \$6.00	Za Ciceru in Chicago je.....
1 tednik in..... 4.50	1 tednik in..... 4.50
2 tednika in..... 3.50	2 tednika in..... 3.50
3 tednike in..... 2.40	3 tednike in..... 2.40
4 tednike in..... 1.20	4 tednike in..... 1.20
5 tednikov in..... nič	5 tednikov in..... nič

Za Evropo je.....\$9.00

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v pisnu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.
Pojasnilo:—Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli prof od družine in bo zahteval sam svoj list, tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skop-pa naročena na dnevnik Prosveto, to tako naznaniti upravništvu SNPJ in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne storite, tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsoto naročnika.

PROSVETA, SNPJ, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveto vsoto \$.....
1) Ime..... Čl. družina št.....
Naslov.....
Ustavite tednik in ga pripišite k moji naročnini od sledičih članov moje družine:
2)..... Čl. družina št.....
3)..... Čl. družina št.....
4)..... Čl. družina št.....
5)..... Čl. družina št.....
Mesto..... Država.....
Nov naročnik..... Star naročnik.....